

JAUNIMO POLITIKOS ĮGYVENDINIMO AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖJE ĮVERTINIMAS, AKTUALIZUOJANT LYČIŲ LYGYBĖS IR LYGIŲ GALIMYBIŲ TEMATIKAS

ĮVADAS

Jaunimo politika suprantama kaip priemonių, kuriomis sprendžiami jaunimui aktualūs klausimai ir siekiama sudaryti palankias sąlygas formuoti jauno žmogaus asmenybei ir jo integravimuisi į visuomenės gyvenimą, visuma¹. Jaunimo reikalų agentūra kiekvienais metais teikia savivaldybių administracijoms individualias jaunimo politikos įgyvendinimo rekomendacijas, kuriose nurodoma rekomenduojama įgyvendinti jaunimo politikos veiklos sritis, užduotis ir rezultatų vertinimo kriterijus. Atsižvelgiant į tai, vertinant jaunimo politikos įgyvendinimą Akmenės rajono savivaldybėje (toliau – Savivaldybė), aktualizuojant lyčių lygybės ir lygių galimybių tematikas, vertintos minėtose rekomendacijose išskirtos jaunimo politikos įgyvendinimo sritys:

- Jaunimo savanoriškos tarnybos modelio įgyvendinimas;
- Darbo su jaunimu formų plėtros ir kokybės užtikrinimas;
- Jaunimo įgalinimo ir įtraukimo į pilietinę veiklą galimybių kūrimas ir plėtra;
- Tarpžinybinio ir tarpsektorinio bendradarbiavimo stiprinimas;
- Faktais ir žiniomis grįstos jaunimo politikos įgyvendinimas;
- Jaunimo politikos stiprinimas vietos lygmeniu;
- Tarpkultūrinio mokymosi skatinimas.

Remiantis Lygių galimybių kontrolieriaus tarnybos informacija, lyčių lygybė – tai padėtis, kai moterys ir vyrai turi tas pačias teises ir galimybes gyventi visavertį gyvenimą, pavyzdžiui, mokytis, dirbti, gauti vienodą atlygį, derinti darbo ir šeimos įsipareigojimus, gauti reikiamas paslaugas, dalyvauti sprendimų priėmime², o lygios galimybės yra žmogaus teisių įgyvendinimas, nepaisant asmens lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos³. Todėl vertinant jaunimo politikos įgyvendinimą Savivaldybėje, aktualizuojant lyčių lygybės ir lygių galimybių tematikas, atsižvelgta į šiuose apibūdintuose paminėtus aspektus.

¹ Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.223790/asr>

² Kas yra lyčių lygybė?, <https://www.lygybe.lt/lt/naujienos/kas-yra-lyciu-lygybe/1458>

³ Kas yra lygios galimybės?, <https://www.lygybe.lt/lt/skundu-tyrimas/kas-yra-lygios-galimybes/409>

Priemonės, kuriomis siekiama įgyvendinti jaunimo politiką, normalu, kad ir yra skirtos jaunimui, t. y. 14-29 metų amžiaus žmonėms, kaip tai numato Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymas⁴. Todėl šiame įvertinime toliau aptariamos priemonės, kuriose numatytas šis amžiaus ribojimas, nebus laikomos diskriminacinėmis amžiaus atžvilgiu.

JAUNIMO POLITIKOS ĮGYVENDINIMO AKMENĖS RAJONO SAVIVALDYBĖJE ANALIZĖ, AKTUALIZUOJANT LYČIŲ LYGYBĖS IR LYGIŲ GALIMYBIŲ TEMATIKAS

Jaunimo savanoriškos tarnybos modelio įgyvendinimas

Jaunimo savanoriškos tarnybos (toliau – JST) modelis Savivaldybėje įgyvendinamas nuo 2020 metų. Savivaldybė prisideda finansiškai, skirdama lėšas JST savanorystę organizuojančiai organizacijai, kad daugiau jaunų žmonių galėtų atlikti savanorišką tarnybą. Kas konkrečiai atlieka savanorišką tarnybą priklauso nuo jaunų žmonių užsiregistravimo laiko – kas pirmesnis užsiregistruoja, tas pirmesnis ir gauna galimybę rinktis, kur nori savanoriauti. Savivaldybėje šiuo metu yra 13 JST savanorių priimančių organizacijų. Šių organizacijų akreditacijos metu be kita ko yra nustatoma, ar ši įstaiga/organizacija gali priimti savanorius su negalia. Iš 13 organizacijų 6 yra pažymėjusios, kad gali priimti savanorius ir savanores su negalia, 2 pažymėjo, kad gali, bet tik su tam tikra negalia ir 5 pažymėjo, kad negali priimti savanorių su negalia.

Apibendrinant, Jaunimo savanoriškoje tarnyboje Akmenės rajono savivaldybėje gali dalyvauti tiek vaikinai, tiek merginos vienodomis sąlygomis, tiek vaikinai, tiek merginos gali rinktis savanoriauti 13-oje organizacijų/įstaigų, tačiau neįgaliems jauniems žmonėms pasiūla mažesnė, bet vis tiek gana plati – 6 arba 8 organizacijos, priklausomai nuo negalios.

Darbo su jaunimu formų plėtros ir kokybės užtikrinimas

Akmenės rajono savivaldybėje yra įgyvendinamos dvi darbo su jaunimu formos: atvirasis darbas su jaunimu ir jaunimo informavimas ir konsultavimas. Veikia du atvirieji jaunimo centrai, viena atviroji jaunimo erdvė ir vienas informavimo ir konsultavimo taškas.

Atviruosiuose jaunimo centruose dirba po du priešingos lyties darbuotojus, todėl galima teigti, kad taip yra užtikrinama lyčių lygybė. Atvirojoje jaunimo erdvėje dirba tik viena darbuotoja – moteris, antras darbuotojas nėra privalomas. Atvirieji jaunimo centrai ir erdvė yra atviri visiems

⁴ Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymas, <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.223790/asr>

jauniems žmonėms, nepaisant asmens lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Pavyzdžiui, Naujojoje Akmenėje esančiame atvirajame jaunimo centre dažnai lankosi jauni žmonės iš socialiai pažeidžiamų šeimų, o Akmenėje esančiame atvirajame jaunimo centre – ne tik lietuviai, bet ir ukrainiečiai, romų kilmės jaunuoliai. Tačiau atvirasis darbas vyksta tik šiuose dviejuose paminėtuose miestuose, o atokiau rajone gyvenantis, socialinę atskirtį patiriantis ir mažiau galimybių turintis jaunimas neturi daug galimybių atvykti į atvirusius jaunimo centrus ar atvirąją jaunimo erdvę, kuri taip pat yra Naujojoje Akmenėje. Dėl to yra poreikis įgyvendinti dar vieną darbo su jaunimu formą – mobilųjį darbą su jaunimu. Taip pat reikėtų atlikti atskirą analizę, norint įvertinti, kiek atvirieji jaunimo centrai ir erdvė yra prieinami negalia turintiems jauniems žmonėms, kad ir, pavyzdžiui, judėjimo negalią turintiesiems.

Informavimo ir konsultavimo taške konsultuotis tiek gyvai, tiek nuotoliniu būdu gali visi jauni žmonės, nepaisant asmens lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos. Jaunus žmones įvairiais klausimais konsultuoja moteris, tačiau ji gali, esant būtinybei, jaunuolį nukreipti į kitą asmenį, specialistą ar pan.

Apibendrinant, darbo su jaunimu formos atliepia tiek vaikų, tiek merginų poreikius, yra vienodai prieinamos abiejų lyčių atstovams. Pastebėtina tik tai, kad norint užtikrinti lygias galimybes visiems jauniems žmonėms, reikėtų pradėti vykdyti mobilųjį darbą su jaunimu ir taip įtraukti socialinę atskirtį patiriantį ir mažiau galimybių turintį jaunimą į atvirąjį darbą su jaunimu jų gyvenamojoje vietovėje bei kaip įmanoma labiau pritaikyti erdves jauniems žmonėms su negalia.

Jaunimo įgalinimo ir įtraukimo į pilietinę veiklą galimybių kūrimas ir plėtra

Kiekvienais metais Savivaldybės administracija skelbia Akmenės rajono savivaldybės jaunimo iniciatyvų ir laisvalaikio užimtumo plėtojimo programos projektų finansavimo konkursą. Kasmet finansuojama apie 10 projektų, kuriuose dalyvauja tiek merginos, tiek vaikinai, tačiau pastebėtina tendencija, kad į jaunimo projektus daugiau įtraukiama merginų, o ir projektų vykdytojos, remiantis 2022 metų duomenimis, 100 % yra moterys/merginos.

Taip pat kiekvienais metais skelbiamas Akmenės rajono savivaldybės skatinamųjų stipendijų skyrimo studentams ir mokiniams atrankos konkursas. 2022-aisiais buvo gauta 11 paraiškų, iš kurių tik 2 buvo vaikų.

Šiuo metu Savivaldybėje veikia 9 jaunimo organizacijos, 5 su jaunimu dirbančios organizacijos/įstaigos ir 9 neformalios jaunimo grupės. Iš šių 23 organizacijų/įstaigų, tik 4-ioms

vadovauja vyrai/vaikinai, tad akivaizdu, kad bendruose susirinkimuose su jaunimo organizacijų atstovais jaunimo interesams daugeliu atvejų atstovauja moterys/merginos.

2019-2023 m. Savivaldybės tarybos kadencijoje dirbusi Savivaldybės jaunimo reikalų taryba buvo sudaryta iš 14 žmonių, iš kurių šiuo metu tik 4 nariai yra vyrai. Todėl galima teigti, kad daugiau atstovaujami merginų/moterų interesai.

Nepaisant akivaizdaus merginų/moterų dominavimo šioje jaunimo politikos įgyvendinimo srityje, verta pastebėti, kad sudarant jaunimo grupes, kai vykstama į kokius nors renginius, visada stengiamasi atsižvelgti į lyčių lygybę. Pavyzdžiui, Savivaldybės jaunimo delegacijoje, dalyvavusioje 2022 metų Jaunimo vasaros akademijoje, iš 10 jaunų žmonių 4 buvo vaikinai. Vykstant į 2022 metų Jaunimo stovyklą Bocholte, Vokietijoje, jaunimo delegaciją sudarė 3 vaikinai ir 5 merginos.

Apibendrinant, Savivaldybėje yra didelis iššūkis užtikrinti lyčių lygybę jaunimo įgalinimo ir įtraukimo į pilietinę veiklą srityje, nes vaikinai mažiau domisi jaunimo politika, jaunimo projektų finansavimo galimybėmis, ne taip noriai įsitraukia į įvairias jaunimo interesų atstovavimo struktūras. Nors sudaromos vienodos galimybės visiems jauniems žmonėms, tačiau dažniausiai įsitraukia merginos/moterys. Taip pat pastebėtina, kad struktūrose, kuriose yra deleguoti jaunimo atstovai, nėra jaunų žmonių su negalia, ar kitos rasės, tautybės, pilietybės, sunkesnės socialinės padėties žmonių. Tai nebūtinai reiškia diskriminacines aplinkybes, tik parodo faktą, kas Savivaldybėje dalyvauja jaunimo politikoje.

Tarpžinybinio ir tarpsektorinio bendradarbiavimo stiprinimas

Įgyvendinant jaunimo politiką, ypač kalbant apie priemones, kurios skirtos užtikrinti gerą jaunų žmonių emocinę sveikatą, palankias sveikatos priežiūros paslaugas ir pan., profesinio orientavimo prieinamumą ir kt., bendradarbiaujama su Savivaldybės ugdymo įstaigomis, Savivaldybės visuomenės sveikatos biuru.

Savivaldybėje vykdomas projektas „Adaptuoto ir išplėsto jaunimui palankių sveikatos priežiūros paslaugų (JPSP) teikimo modelio įdiegimas Akmenės, Klaipėdos ir Raseinių rajonų savivaldybėse“, kurio dėka Savivaldybės visuomenės sveikatos biure dirba JPSP koordinatorė ir psichologė, nemokamai teikiančios paslaugas jaunimui, tačiau verta atkreipti dėmesį, kad abi specialistės yra moterys. Taip pat kaip ir mokyklose – visos psichologės yra moterys.

Akmenės rajono jaunimo ir suaugusiųjų švietimo centre dirba 3 profesinio orientavimo specialistės, organizuojančios profesinio orientavimo veiklas ir konsultacijas rajono mokyklose.

Taigi nors jauniems žmonės Savivaldybėje yra kryptingai teikiamos įvairios paslaugos, susijusios su emocine ir fizine sveikata bei profesiniu orientavimu, tačiau visos specialistės, teikiančios tokias paslaugas, yra moterys.

Faktais ir žiniomis grįstos jaunimo politikos įgyvendinimas

Pastaraisiais metais vyko du tyrimai, kuriuose gana gausiai dalyvavo jauni žmonės.

2021 m. UAB „RAIT“ atliko tyrimą Savivaldybėje, siekiant nustatyti Savivaldybės gyventojų laimės indeksą. Iš viso tyrime dalyvavo 605 respondentai, iš kurių 118 – 15-29 m. amžiaus. Iš jų 40 respondenčių buvo merginos/moterys ir 78 vaikinai/vyrai.

2022 m. lapkritį vyko internetinė jaunimo apklausa, siekiant išsiaiškinti jaunimo situaciją ir poreikius, kuri sulaukė 245 respondentų, iš kurių net 154 buvo merginos/moterys, 77 vaikinai/vyrai, 14 atsisakė nurodyti lytį.

Nors viename tyrime daugiau respondentų buvo vaikinai/vyrai, o kitame – merginos/moterys, visgi merginų/moterų aktyvumas apklausose yra didesnis, kas matoma iš vykdomų mažesnės apimties apklausų, pavyzdžiui, socialiniuose tinkluose.

Jaunimo politikos stiprinimas vietos lygmeniu

Jaunimo politikos įgyvendinimo tikslų/uždavinių/priemonių įtraukimas į Savivaldybės įvairaus lygmens strateginius dokumentus neišskiria jaunų žmonių nei pagal lytį, nei pagal kitus požymius, todėl įvertinimas, aktualizuojant lyčių lygybę ir lygių galimybių temas, neaktualus.

Savivaldybėje įgyvendinamos gydytojų ir mokytojų pritraukimo programos, kurios skirtos ir jauniems žmonėms. Šiose programose nėra išskirta jokių ribojimų lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos atžvilgiu.

Taip pat Savivaldybėje įgyvendinama moksleivių įdarbinimo vasaros atostogų metu priemonė, kuria siekiama didinti jaunimo užimtumą vasaros atostogų metu. Šios priemonės įgyvendinimui numatytas prioritetas moksleiviams, gyvenantiems: šeimose, gaunančiose socialines pašalpas; vaikų globos įstaigose; globėjų/rūpintojų šeimose; šeimose, kuriose yra sunki materialinė padėtis, motyvuotiems moksleiviams ir moksleiviams, kurie į Akmenės rajoną atvyko dėl Rusijos Federacijos karinių veiksmų Ukrainoje, taip siekiant suteikti galimybę įsidarbinti ne tik motyvuotiems moksleiviams, kurie dažniau turi ir daugiau galimybių, bet ir mažiau galimybių dėl

savo socialinės padėties turintiems moksleiviams. Tačiau, pakankant skirtų lėšų konkrečioje įstaigoje, šioje priemonėje gali dalyvauti visi norintieji jauni žmonės.

Apibendrinant, Savivaldybėje įgyvendinamos paminėtos programos ir priemonės yra prieinamos visiems jauniems žmonėms, žinoma, suprantant, kad gydytojų ir mokytojų pritraukimo programose gali dalyvauti tik jau suaugę ir dirbantys žmonės.

Tarpkultūrinio mokymosi skatinimas

Ši jaunimo politikos įgyvendinimo sritis apima renginius, susitikimus, konsultacijas, kurių metu dalinamasi informacija apie Erasmus+ ir Europos solidarumo korpusą. Tokie renginiai, susitikimai, konsultacijos, žinoma, yra prieinamos visiems besidomintiems, nepaisant lyties, rasės, tautybės, pilietybės, kalbos, kilmės, socialinės padėties, tikėjimo, įsitikinimų ar pažiūrų, amžiaus, lytinės orientacijos, negalios, etninės priklausomybės, religijos.

Savivaldybėje tarptautinių galimybių temomis konsultuojasi tiek moterys, tiek vyrai, atstovaujantys su jaunimu dirbančias organizacijas ar neformalias jaunimo grupes.

IŠVADOS

Įvertinus jaunimo politikos įgyvendinimą Akmenės rajono savivaldybėje, aktualizuojant lyčių lygybės ir lygių galimybių tematikas, išryškėjo šie dalykai:

1. Jaunimo politikoje Savivaldybėje daug aktyviau dalyvauja merginos/moterys, todėl labai sunku užtikrinti lyčių lygybę, ypač įgyvendinant Jaunimo įgalinimo ir įtraukimo į pilietinę veiklą galimybių kūrimo ir plėtros sritį.
2. Jaunimui skirtose programose, priemonėse, atvirose jaunimo centruose/ erdvėse, jaunimo interesų atstovavimo struktūrose vangiai dalyvauja jauni žmonės su negalia ar iš sunkesnės socialinės padėties šeimų, mažiau galimybių turintis jaunimas, todėl vertėtų labiau atkreipti dėmesį į jų poreikių pažinimą ir stengtis juos atliepti.
3. Dauguma specialisčių, dirbančių su jaunimu Savivaldybėje, yra moterys. Džiugina, kad lyčių lygybę tarp jaunimo darbuotojų pavyksta išlaikyti atvirose jaunimo centruose.
4. Savivaldybėje įgyvendinamos jaunimui skirtos priemonės ir programos, taip, kaip jos yra reglamentuotos, yra nediskriminacinės.

Parengė Akmenės rajono savivaldybės jaunimo reikalų koordinatore Rūta Brazlauskaitė.